

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การจัดการมูลฝอยติดเชื้อที่เหมาะสมสำหรับหน่วยบริการปฐมภูมิ กรณีศึกษา อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ 2) ประเมินสถานการณ์การจัดการโดยเปรียบเทียบการจัดการมูลฝอยติดเชื้อของหน่วยบริการปฐมภูมิ กับเกณฑ์การจัดการมูลฝอยติดเชื้อขององค์การอนามัยโลก (WHO) และกฎกระทรวงว่าด้วยการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ พ.ศ. 2545 และ 3) เสนอแนะแนวทางการจัดการมูลฝอยติดเชื้อที่เหมาะสมสำหรับหน่วยบริการปฐมภูมิ ในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

ประเด็นการศึกษาศึกษาได้แบ่งออกเป็น 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ การศึกษาปริมาณและประเภทของมูลฝอยติดเชื้อ และการศึกษาสถานการณ์การจัดการมูลฝอยติดเชื้อในหน่วยบริการปฐมภูมิทั้งหมดในเขตพื้นที่ศึกษา ซึ่งมีกลุ่มประชากรเป้าหมายจำนวน 4 กลุ่มได้แก่ กลุ่มผู้ที่มีหน้าที่วางนโยบายและแผนการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ กลุ่มผู้ที่มีนโยบายและแผนการจัดการมูลฝอยติดเชื้อไปปฏิบัติ กลุ่มผู้ก่อมูลฝอยติดเชื้อ ได้แก่ พยาบาล นักวิชาการสาธารณสุข เจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข เจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน และกลุ่มพนักงานเก็บขนมูลฝอยติดเชื้อ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย แบบสำรวจ เพื่อใช้ศึกษาปริมาณและประเภทของมูลฝอยติดเชื้อ และแบบสัมภาษณ์พร้อมแบบสังเกต เพื่อใช้ ศึกษาสถานการณ์การจัดการมูลฝอยติดเชื้อ ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือในการวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาในครั้งนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ โดยการเก็บรวบรวมบันทึกปริมาณมูลฝอยติดเชื้อเป็นระยะเวลา 7 วัน (จันทร์ – อาทิตย์) ติดต่อกัน 3 สัปดาห์ รวม 21 วัน ในสัปดาห์ต้น กลาง และปลาย ของเดือนคือวันที่ 1– 21 กุมภาพันธ์ 2552 โดยทำการสัมภาษณ์และสังเกตในเวลาเดียวกัน

การวิเคราะห์ข้อมูล ปริมาณมูลฝอยติดเชื้อแต่ละประเภทที่ได้จากแบบสำรวจได้ใช้สถิติเชิงพรรณนาร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เพื่ออธิบายข้อมูลประเภทและปริมาณมูลฝอยติดเชื้อ การเปรียบเทียบการจัดการมูลฝอยติดเชื้อของหน่วยบริการปฐมภูมิกับเกณฑ์มาตรฐาน โดยประเมินจากค่าความเหมือนหรือความแตกต่างของการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ

ในประเด็นศึกษาแล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อเสนอรูปแบบการจัดการมูลฝอยติดเชื้อของหน่วยบริการปฐมภูมิในอำเภอลำลูกกา

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 สถานการณ์การจัดการมูลฝอยติดเชื้อ

5.1.1.1 ปริมาณและประเภทของมูลฝอยติดเชื้อจากหน่วยบริการปฐมภูมิ ในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า ปริมาณมูลฝอยติดเชื้อของหน่วยบริการปฐมภูมิในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี มีปริมาณทั้งหมดเฉลี่ย 4,972 กรัม/วัน โดยพบมูลฝอยติดเชื้อประเภทที่ใช้ในการให้บริการทางการแพทย์ เช่น สำลี ผ้าก๊อซ ผ้าต่างๆ ท่อยาง ฯลฯ มีปริมาณมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 64 หรือเฉลี่ย 3,168 กรัม/วัน รองลงมาเป็น วัคซีนที่ทำจากเชื้อโรคมีชีวิต และภาชนะบรรจุ คิดเป็นร้อยละ 27 หรือเฉลี่ย 1,344 กรัม/วัน และของมีคมที่ใช้ในกิจกรรมการรักษาพยาบาล เช่น เข็ม ใบมีด กระบองฉีดยา คิดเป็นร้อยละ 9 หรือเฉลี่ย 459 กรัม/วัน

5.1.1.2 การจัดการมูลฝอยติดเชื้อของหน่วยบริการปฐมภูมิในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

จากการศึกษาการจัดการมูลฝอยติดเชื้อในอำเภอลำลูกกา ผู้วิจัยสามารถจำแนกประเด็นในการศึกษาเรื่องการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ ได้เป็น 3 กลุ่มประเด็นหลัก คือ กลุ่มประเด็นที่ 1 ได้แก่ เรื่องของการวางนโยบาย การกำหนดมาตรการ การประสานงาน และ การติดตามและประเมินผลการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ พบว่า การวางนโยบายและแผนการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ ยังไม่ใช่นโยบายที่ชัดเจน และไม่มีการระบุมตรการที่ชัดเจนและบังคับใช้ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ในส่วนการประสานงาน พบว่า ยังไม่มีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรงและการประสานงานในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ ทั้งหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน และหน่วยงานท้องถิ่นในการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อที่เป็นลายลักษณ์อักษร ตลอดจนไม่มีการติดตามประเมินผลและรายงานผลข้อมูลการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ เนื่องจากไม่มีการจัดตั้งทีมงานในการตรวจสอบติดตามโดยเฉพาะ กลุ่มประเด็นที่ 2 ได้แก่ การจัดสรรงบประมาณ การจัดสรรบุคลากร และการจัดสรรวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ พบว่า ไม่มีการจัดสรรบุคลากรและการจัดสรรงบประมาณในเรื่องการจัดการมูลฝอยติดเชื้อโดยเฉพาะ แต่จะมีการใช้งบประมาณของสถานีนอมา้ยในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อตามความเหมาะสมสำหรับอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ ขาดอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ที่

สำคัญได้แก่ เตาเผามูลฝอยที่ได้มาตรฐาน และกลุ่มประเด็นที่ 3 ได้แก่ การให้สวัสดิการในการรักษาพยาบาล การให้ความรู้ที่ถูกต้องในเรื่องการจัดการมูลฝอยติดเชื้อที่ถูกต้อง จากการศึกษาพบว่าพบว่ามีไม่มีการให้สวัสดิการคุ้มครองทางด้านสุขภาพที่พิเศษกับเจ้าหน้าที่และพนักงานเก็บมูลฝอย มีแต่เพียงการให้รักษาเมื่อเกิดอุบัติเหตุ ให้ความคุ้มครองตามระเบียบของกระทรวงสาธารณสุข ส่วนพนักงานเก็บมูลฝอย ทางสถานีนอนามัยได้จัดทำประกันสังคมให้ ในการรักษาพยาบาลเมื่อเกิดการเจ็บป่วย และไม่มีการให้ความรู้เรื่องการจัดการมูลฝอยติดเชื้อแก่เจ้าหน้าที่และพนักงานเก็บมูลฝอย

5.1.2 การประเมินสถานการณ์การจัดการโดยเปรียบเทียบการจัดการมูลฝอยติดเชื้อระหว่างหน่วยบริการปฐมภูมิในอำเภอลำลูกกา กับกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ พ.ศ.2545 และการจัดการมูลฝอยติดเชื้อขององค์การอนามัยโลก (WHO)

จากการศึกษา พบว่าผลการเปรียบเทียบการจัดการมูลฝอยติดเชื้อโดยมีคะแนนเต็ม คิดเป็นร้อยละ 100 ของประเด็นศึกษาทั้งหมด ได้แก่ การวางนโยบายและแผนการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ การติดตามประเมินผลกำกับดูแลและรายงานผลข้อมูลการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ การประสานงานในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ การจัดสรรบุคลากรในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ การจัดสรรงบประมาณในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ ด้านการให้สวัสดิการคุ้มครองสุขภาพ การให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ การกำหนดมาตรการในเรื่องการเก็บมูลฝอยติดเชื้อ การเคลื่อนย้ายและรวบรวมมูลฝอยติดเชื้อ การกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ การเก็บขนมูลฝอยติดเชื้อของผู้ได้รับอนุญาต และ ด้านการจัดซื้อจัดหาอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ ตามลำดับ พบว่าหน่วยบริการปฐมภูมิในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานีมีค่าเฉลี่ยคะแนนร้อยละ 14.27 ซึ่งถือว่าต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานมาก

5.1.3 แนวทางการจัดการมูลฝอยติดเชื้อที่เหมาะสมสำหรับหน่วยบริการปฐมภูมิในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

จากการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวทางการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ คือ การปรับปรุงระบบการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ ซึ่งเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาในระดับต้น เฉพาะหน้าด้านนโยบาย / แผน / มาตรการ การจัดการมูลฝอยติดเชื้อ ไม่ต้องมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารของหน่วยบริการปฐมภูมิ และดำเนินการในช่วงระยะเวลานี้ เนื่องจากสามารถดำเนินการได้ทันที และใช้งบประมาณน้อย ดังนี้

ดำเนินการจัดประชุมคณะกรรมการสาธารณสุขระดับอำเภอและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อของหน่วยบริการปฐมภูมิ ในอำเภอลำลูกกา เพื่อกำหนดนโยบาย และ มาตรการ การจัดการมูลฝอยติดเชื้ออย่างเป็นลายลักษณ์อักษร รวมถึงแจ้งให้หน่วยบริการปฐมภูมิ ทุกแห่งนำนโยบาย มาตรการและข้อตกลงจากที่ประชุมคณะกรรมการไปดำเนินการปฏิบัติ ตลอดจนมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินการจัดการมูลฝอยติดเชื้ออย่างต่อเนื่อง

ในด้านการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ ปัจจุบันมีการกำจัดโดยวิธีการเผา แต่สำหรับในหน่วย บริการปฐมภูมินั้นยังไม่มีเตาสำหรับเผามูลฝอยติดเชื้อที่ได้มาตรฐานทางวิชาการ เนื่องจากมี ต้นทุนที่สูงมาก ดังนั้น ควรมีการประสานงานในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อมีหน่วยงาน ภาครัฐบาลหรือภาคเอกชน เช่น ประสานงานโดยตรงกับโรงพยาบาลคู่สัญญาหลักในการส่งมูล ฝอยติดเชื้อไปกำจัด หรือให้หน่วยบริการคู่สัญญาหลักจัดรถเก็บขนมูลฝอยติดเชื้อของทุกหน่วย บริการปฐมภูมิในอำเภอลำลูกกาสัปดาห์ละ 1 ครั้ง โดยระหว่างที่รอการเก็บขนมูลฝอยติดเชื้อ ต้อง มีสถานที่จัดเก็บมูลฝอยที่สามารถรองรับการเก็บมูลฝอยได้เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์ และเป็น สถานที่ซึ่งแข็งแรงสามารถป้องกันการรั่วซึมตลอดจนป้องกันสัตว์และแมลงมารบกวน หรืออาจมี การเติมน้ำยาฆ่าเชื้อก่อนส่งมูลฝอยติดเชื้อไปกำจัด

การดำเนินการที่กล่าวในข้างต้นจะสามารถดำเนินการได้อย่างสมบูรณ์นั้นจำเป็นอย่างยิ่ง ที่โรงพยาบาลลำลูกกา และสำนักงานสาธารณสุขอำเภอลำลูกกา ตลอดจนภาครัฐบาล และ ภาคเอกชนต้องให้ความสำคัญและให้ความร่วมมือในการดำเนินการด้วย ทั้งในด้านความรู้ทาง วิชาการ ด้านการจัดสรรบุคลากรที่รับผิดชอบเรื่องการจัดการมูลฝอยติดเชื้อโดยตรง การสนับสนุน วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็นต้องใช้ควรจัดหาให้เหมาะสมและเพียงพอ

สำหรับในด้านความรู้ควรมีการอบรมหรือส่งผู้เกี่ยวข้องไปศึกษาเรียนรู้จากหน่วยงาน อื่นที่มีความชำนาญ นอกจากนี้ควรแนะนำให้ผู้ปฏิบัติหน้าที่ได้มีโอกาสศึกษาความรู้ด้วยตนเอง ด้วย ทั้งนี้ หน่วยงานจำเป็นต้องส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันในการพัฒนาการทำงานให้มีคุณภาพ เพิ่มขึ้นโดยให้มีการประชุมเป็นระยะเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รวมทั้งนำเสนอปัญหาที่พบจาก การดำเนินงานเพื่อนำมาวางแผนแก้ไขอย่างถูกต้องเหมาะสมต่อไป

5.2 ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษารูปแบบการจัดการมูลฝอยติดเชื้อที่เหมาะสมของหน่วย บริการปฐมภูมิในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี เพื่อสามารถนำมาวางแผนจัดการเป็นรูปแบบ ของการจัดการมูลฝอยติดเชื้อของหน่วยบริการปฐมภูมิในพื้นที่ศึกษา และสามารถนำไปเป็น

รูปแบบของหน่วยบริการปฐมภูมิอื่นๆในประเทศได้ จากผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้สามารถนำเสนอข้อเสนอแนะได้ดังนี้

5.2.1 ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งนี้

จากผลการศึกษารูปแบบการจัดการมูลฝอยติดเชื้อที่เหมาะสมสำหรับหน่วยบริการปฐมภูมิ กรณีศึกษาอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี พบว่า หน่วยบริการปฐมภูมิทั้งหมดที่ทำการศึกษานั้น ยังไม่มีรูปแบบระบบการจัดการมูลฝอยติดเชื้อที่ชัดเจน เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีขนาดเล็กและมีข้อจำกัดด้านการจัดการ ประกอบกับเตาเผามูลฝอยติดเชื้อที่มีอยู่ก็มีปัญหาชำรุดเป็นส่วนใหญ่ เมื่อนำประเด็นการจัดการมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งถือว่าเป็นมาตรฐานที่สูงสำหรับหน่วยงานที่มีขนาดเล็ก ส่งผลให้การจัดการเป็นไปตามมาตรฐานนั้นได้ยาก และ ดังนั้น ก่อนการประเมินสถานการณ์การจัดการมูลฝอยติดเชื้อโดยการเปรียบเทียบกับเกณฑ์นั้น จึงควรมีการประชุมจัดตั้งกลุ่มคณะกรรมการโดยเน้นการมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงานของภาครัฐบาลและเอกชน ในการหาเกณฑ์สำหรับใช้เป็นมาตรฐานร่วมกัน เพื่อจัดการมูลฝอยติดเชื้ออย่างเหมาะสม ชัดเจน และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

5.2.2 ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษากำหนดการจัดการมูลฝอยติดเชื้อของหน่วยบริการปฐมภูมิในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ในครั้งนี้ เป็นการศึกษาถึงระบบการจัดการมูลฝอยติดเชื้อของหน่วยบริการปฐมภูมิ ตลอดจนชนิดและปริมาณของมูลฝอยติดเชื้อ ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีระบบการจัดการมูลฝอยติดเชื้อที่สมบูรณ์ แต่ในอนาคตถ้ามีการจัดสรรอุปกรณ์และเตาเผามูลฝอยติดเชื้อที่ได้มาตรฐานให้กับหน่วยบริการปฐมภูมิ ก็จะทำให้หน่วยบริการปฐมภูมิมีศักยภาพเพียงพอในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อให้เป็นไปตามกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ พ.ศ.2545 ตลอดจนมีการกำหนดนโยบายเรื่องการจัดการมูลฝอยติดเชื้อที่เป็นลายลักษณ์อักษรและเป็นมาตรการบังคับในการปฏิบัติงาน ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อให้ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพสูงสุดในเรื่องการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ ดังนี้

5.2.2.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการจัดการมูลฝอยติดเชื้อก่อนและหลังที่นำแนวทางที่เสนอที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปปรับใช้

5.2.2.2 ศึกษาถึงผลของการกำหนดนโยบายและมาตรการบังคับใช้

5.2.2.3 ควรมีการศึกษารูปแบบเตาเผาที่เหมาะสมในการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ
ของหน่วยบริการปฐมภูมิ

5.2.2.4 ควรศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ โดยการให้
โรงพยาบาลเป็นศูนย์กลางในการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ